

3. Forbudet mod forskelsbehandling begrundet i nationaliteten angår ikke sammensætningen af sportshold — navnlig nationale sportshold — da sammensætningen af sådanne hold alene angår sporten og således ikke økonomisk virksomhed.
4. Forbudet mod forskelsbehandling gælder ikke alene for offentlige myndigheders retsakter men tillige for andre former for regler, hvis formål er at give kollektive bestemmelser for lønarbejde og tjenesteydelser.
5. Forbudet mod forskelsbehandling gælder for ethvert retsforhold, som, enten på grund af stedet for dets stiftelse eller på grund af stedet for dets virkninger, kan stedfæstes til Fællesskabets territorium.
6. Artikel 59, stk. 1 afføder — i hvert fald for så vidt den har til formål at afskaffe enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling — efter udløbet af overgangsperioden rettigheder for borgerne, som de nationale domsmyndigheder skal beskytte.

I sag nr. 36/74

angående en anmodning, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 af Arrondissementsrechtbank (byret) i Utrecht er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for den nævnte ret mellem

1. BRUNO NILS OLAF WALRAVE
2. LONGINUS JOHANNES NORBERT KOCH

og

1. ASSOCIATION UNION CYCLISTE INTERNATIONALE
2. KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE WIELREN UNIE
3. FEDERACION ESPAÑOLA CICLISMO

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikler 7, 48 og 59 og af bestemmelserne i forordning (EØF) nr. 1612/68 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT-specialudgave 1968 (II), s. 467; org. ref. JO nr. L 257 af 19. 10. 1968, s. 2)

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten, R. Lecourt, afdelingsformændene, C. Ó Dálaigh

og A. J. Mackenzie Stuart, dommerne, A. M. Donner, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars (refererende), P. Pescatore, H. Kutscher og M. Sørensen

generaladvokat: J.-P. Warner
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Forelæggelseskendelsen og de skriftlige indlæg indgivet i henhold til artikel 20 i statuttens for EF-Domstolen kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

»Sagsøgerne i hovedsagen, Walrave og Koch, begge nederlandske statsborgere, arbejder sædvanligvis — mod betaling — i løb på mellemdistance for cykelryttere, de såkaldte »stayers«, som pacere på motorcykler, i hvis slipstrøm rytteren kører. Dette arbejde udføres i henhold til kontrakter, indgået enten med cykelrytteren (stayer), cykelforbundene eller udenfor sporten stående arrangører (sponsors). De deltager blandt andet i verdensmesterskaberne, hvis reglement, fastsat af Union Cycliste Internationale (herefter UCI), indeholder følgende bestemmelse: »Fra og med 1973 skal paceren være af samme nationalitet som rytteren«. Sagsøgerne, der anser denne bestemmelse for stridende mod Rom-traktaten, i det omfang den forhindrer en pacer fra én medlemsstat i at arbejde for en rytter fra en anden medlemsstat, har indstævnet UCI, Koninklijke Nederland-

sche Wielren Unie (Det kongelige nederlandske Cykelforbund) samt Federacion Española Ciclismo (arrangør af verdensmesterskabet i 1973) for at få fastslået, at nævnte bestemmelse er ugyldig, samt at få pålagt sagsøgte at give adgang for hold, der er sammensat af sagsøgerne og af ryttere, der ikke er nederlandske statsborgere, forudsat at de er statsborgere i en anden medlemsstat.

Da Arrondissementsrechtbank i Utrecht fandt, at der opstod problemer vedrørende fortolkning af fællesskabsretten, forelagde den ved kendelse af 15. maj 1974 følgende præjudicielle spørgsmål for Domstolen:

1. Såfremt det antages, at en aftale mellem en pacer på den ene side og en cykelrytter, et cykelforbund og/eller en udenforstående sponsor på den anden side skal anses for en arbejdskontrakt, skal EØF-traktatens artikel 48 og bestemmelserne i Rådets forordning nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet da fortolkes således, at sålydende bestemmelse i reglementet for Union Cycliste Internationale's verdensmesterskaber: »Dès l'année 1973, l'entraîneur doit être de la nationalité du coureur« (»fra og med 1973 skal paceren være af samme nationalitet som rytteren«) er i strid hermed?

1. Er det herved af betydning, at den nævnte bestemmelse i reglementet vedrører en sportsbegivenhed, hvor lande eller nationaliteter kappes om verdensmesterskabstitlen?
 2. Såfremt underspørgsmål (1.) besvares bekræftende, gør det da nogen forskel, om paceren betragtes som deltager i konkurrencen eller som udøver af en ren hjælpefunktion i forhold til deltageren (rytteren)?
 3. Er det videre af betydning, om de pågældende verdensmesterskaber afholdes i en EØF-stat eller udenfor, såfremt det antages, at verdensmesterskaberne har videre konsekvenser, derved at de bliver bestemmende for valget af en pacer ved udvælgelseskonkurrencer og andre konkurrencer på nationalt plan?
 2. Såfremt det antages, at en aftale mellem en pacer på den ene side og en cykelrytter, et cykelforbund og/eller en sponsor på den anden side må anses for en kontrakt om enkelte tjenesteydelser, skal EØF-traktatens artikel 59 da fortolkes således, at sålydende bestemmelse i Union Cycliste Internationale's reglement for verdensmesterskaber: »Dès l'année 1973 l'entraîneur doit être de la nationalité du coureur«, er i strid hermed?
 1. Er det herved af betydning, at den nævnte bestemmelse i reglementet vedrører en sportsbegivenhed, hvor lande eller nationaliteter kappes om verdensmesterskabstitlen?
 2. Såfremt underspørgsmål (1.) besvares bekræftende, gør det da nogen forskel, om paceren betragtes som deltager i konkurrencen eller som udøver af en ren hjælpefunktion i forhold til deltageren (rytteren)?
 3. Er det videre af betydning, om de pågældende verdensmesterskaber afholdes i en EØF-stat eller udenfor, såfremt det antages, at verdensmesterskaberne har videre konsekvenser, derved at de bliver bestemmende for valget af en pacer ved udvælgelseskonkurrencer og andre konkurrencer på nationalt plan?
 4. Gælder EØF-traktatens artikel 7 efter sin art umiddelbart i medlemsstaternes retsorden?
 1. Er det herved af betydning, at den nævnte bestemmelse i reglementet vedrører en sportsbegivenhed, hvor lande eller nationaliteter kappes om verdensmesterskabstitlen?
 2. Såfremt underspørgsmål (1.) besvares bekræftende, gør det da nogen forskel, om paceren betragtes som deltager i konkurrencen eller som udøver af en ren hjælpefunktion i forhold til deltageren (rytteren)?
 3. Er det videre af betydning, om de pågældende verdensmesterskaber afholdes i en EØF-stat eller udenfor, såfremt det antages, at verdensmesterskaberne har videre konsekvenser, derved at de bliver bestemmende for valget af en pacer ved udvælgelseskonkurrencer og andre konkurrencer på nationalt plan?
 4. Gælder EØF-traktatens artikel 7 efter sin art umiddelbart i medlemsstaternes retsorden?
- Forelæggelseskendelsen blev registreret på Domstolen den 24. maj 1974. På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet, at der ikke skal foretages forudgående bevisførelse.
- Kommissionen, Det forenende Kongeriges regering, Union Cycliste Internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie, Bruno Walrave og Longinus Koch har indgivet skriftlige indlæg.

II — Indlæg afgivet i henhold til artikel 20 i statuttene for Domstolen

A — Kommissionens indlæg

Vedrørende det første spørgsmål
(traktatens artikel 48 og forordning nr. 1612/68).

1. Kommissionen bemærker først, at den nationale domsmyndighed successivt har undersøgt forskellige teorier med hensyn til den juridiske bestemmelse af karakteren af pacerens kontrakt, samt at det tilkommer denne domsmyndighed at afgøre dette spørgsmål. Hvis den fastslår, at der er tale om en arbejdskontrakt, fordi paceren arbejder for en andens regning og under dennes ledelse — hvad der ifølge Kommissionen faktisk er tilfældet — er paceren en lønmodtager, på hvem traktatens artikel 48 finder anvendelse, og den omtvistede bestemmelse er ugyldig, eller den kan i hvert fald ikke komme i betragtning i forbindelse med lignende aftaler, eftersom forordning 1612/68, artikel 7, stk. 4 forbyder diskrimination grundet på nationalitet i »enhver bestemmelse i kollektive eller individuelle overenskomster eller andre kollektive aftaler«.

Mere generelt men af samme grund krænker den omtvistede bestemmelse i UCI's reglement artikel 48, stk. 2, hvis umiddelbart anvendelige karakter Domstolen har anerkendt (sag nr. 167/73, dom af 4. april 1974, Kommissionen mod Den franske Republik, Sml. 1974, s. 359). En sådan forskelsbehandling krænker ligledes bestemmelserne i artiklerne 1 og 2 i forordning nr. 1612/68.

Arbejdsvilkår, der skelner mellem landsmænd og udlændinge, er dog ikke nødvendigvis — og under alle omstændigheder — forskelsbehandling, og især ikke, når der er »objektive forskelle« mellem de pågældende arbejdstageres respektive situation (dom af 12. februar 1974, sag nr. 152/73, Sotgiu mod Deutsche Bundespost, Sml. 1974, s. 153).

I forbindelse med en gennemgang af spørgsmålet, om sådanne »objektive forskelle« findes for så vidt angår arbejdet inden for sport, fremsætter Kommissionen følgende bemærkninger:

- a) Artikel 48 finder anvendelse på virksomhed af rekreativ art, blandt andet sportslig, lige som på enhver form for økonomisk virksomhed, men udelukkende, når der er tale om professionel virksomhed. Artikel 48 kan følgelig ikke anvendes på virksomhed udøvet af amatører. Eksemplet cykelløb efter motorcykler viser imidlertid, at det ikke altid er muligt i denne sammenhæng samlet at bestemme en sportskonkurrence, da paceren, der er professionel, yder sin hjælp til såvel amatører som professionelle. Derfor må hver deltagers virksomhed bedømmes særskilt.
- b) En udelukkelsesklausul for udlændinge er helt berettiget, når der er tale om at opstille et nationalt hold, men kun ved opstillingen af et sådant hold. Derimod er de såkaldte »udlændinge« — klausuler i vedtægterne for sportsforbund, som forbyder udlændinges deltagelse, eller som begrænser deres antal, retligt ugyldige.
- c) Tilhørsforholdet til et nationalt hold gælder i øvrigt ikke blot for »holdsport« men også for »enkeltmandssport«. Nærværende tvist rejser netop problemet om deltagelse i et sportshold.

2. Det første underspørgsmål går ud på, om det er af betydning for hovedspørgsmålet, at sagen vedrører en sportsbegivenhed, hvor lande eller nationaliteter kappes om verdensmesterskabstitlen.

Såfremt en klausul om udelukkelse af udlændinge kan godkendes for så vidt angår opstillingen af et nationalt hold, finder Kommissionen, at karakteren af den konkurrence, hvori det nationale hold deltager, (verdens-, europa- eller regionsmesterskab...) kun har ringe interesse for retssagens afgørelse.

3. Svaret på det andet underspørgsmål er derimod afgørende for sagens udfald. Der spørges her, om paceren deltager i det nationale hold sideordnet med rytteren, i hvilket tilfælde nationalitetsklausulen med rette kan påberåbes over for ham.

Det drejer sig her om en bedømmelse af de faktiske omstændigheder, som skal foretages af den nationale dommer i hvert enkelt tilfælde, alt efter hvilke sportsgrene, der er tale om, men på en måde, så begrebet »nationalt hold« ikke får en betydning, der rækker ud over det formål, under hensyn til hvilket det anerkendes. Således kan de, der er tilknyttet et nationalt hold (sekundanter, sportsledere, ansvarlige for materiellet), og som ikke i egentlig forstand deltager i konkurrencen, under ingen omstændigheder anses for deltagere i dette hold.

Selv når der — som i det foreliggende tilfælde — er tale om deltagelse i selve kampen, bør den nationale dommer påse, at de betingelser, der skal være opfyldt, for at der ikke foreligger forskelsbehandling, ikke undergraves nævnte begreb. Kommissionen foreslår i så henseende følgende bedømmelselementer: den pågældende virksomheds tekniske kendetegn (pacerens sportslige færdigheder), lejlighedsvis eller permanent deltagelse i holdets aktiviteter, arrangørernes anvendelse af konkurrencereglerne samt fremgangsmåden ved ydelse af belønninger for sejre.

4. Det tredje underspørgsmål går ud på, om det videre er af betydning, om verdensmesterskaberne afholdes i en medlemsstat eller uden for EØF, »såfremt det antages, at verdensmesterskaberne har videre konsekvenser, derved at de bliver bestemmende for valget af pacerer ved udvælgelseskurrencer og andre konkurrencer på nationalt plan«.

Svaret på spørgsmålet har kun interesse i tilfælde af, at en klausul om udelukkelse af udlændinge findes i strid med artikel 48. Da traktaten kun kan anvendes på det område, hvor medlemsstaterne udøver deres beføjelser, kan klausulens dis-

kriminierende karakter i givet fald ikke påberåbes ved konkurrencer, der afholdes i et tredjeland.

Spørgsmålet har derimod ingen interesse for sagens afgørelse, hvis paceren er deltager i det nationale hold på lige fod med rytteren. Hvis udelukkelsesklausulen anses for lovlig, vil rytteren ganske vist være tilskyndet til at vælge en landsmand for den øvrige del af sin virksomhed, og en sådan situation vil kunne falde ind under traktatens artikler 85 og 86, men i forbindelse med spørgsmålet om forskelsbehandling ved konkurrencer for nationale hold — som alene kommer på tale — må man erkende, at en sådan forskelsbehandling er en nødvendig side af begrebet »nationalt hold«.

Vedrørende det andet spørgsmål (traktatens artikel 59)

1. Kommissionen anfører, at der, efter- som begrebet »(udveksling af) tjenesteydelser« i artikel 60, stk. 1 har karakter af en »opsamlingsbetegnelse«, kun skal svares på det andet spørgsmål, hvis pacerens virksomhed ikke er omfattet af en arbejdskontrakt.

I dette tilfælde opstår der et særligt problem. Bestemmelserne vedrørende den frie etableringsret og den frie udveksling af tjenesteydelser angår til forskel fra forordning nr. 1612/68 alene ophævelsen af forskelsbehandling, som følger af love eller administrativt fastsatte bestemmelser i medlemsstaterne eller af de »administrative fremgangsmåder og sådan administrativ praksis, som hidrører fra indenlandsk lovgivning eller fra tidligere indgåede aftaler mellem Medlemsstaterne . . . « (artikel 54, stk. 3, litra c). Det er imidlertid tvivlsomt, hvorvidt reglementet for UCI — der er et privat forbund, bestående af to internationale forbund af nationale cykelorganisationer — trods dets normative karakter kan anses for omfattet af de i den pågældende bestemmelse omtalte kategorier.

2. Såfremt der skulle være tale om bestemmelser, der hører under artikel 59, er de foreslåede svar vedrørende artikel

48 på de tre første underspørgsmål, især hvad angår problemet om forskelsbehandling, også gyldige inden for rammerne af artikel 59.

3. Selv om et svar på det fjerde underspørgsmål, som vedrører artikel 59's umiddelbare virkning, ifølge Kommissionen som følge af den private karakter af UCI's reglement er uden betydning for tvistens løsning, er den teoretiske interesse heri ikke desto mindre grundlæggende.

Hvad angår princippet om fri udveksling af tjenesteydelser har Rådet endnu ikke udstedt direktiver til iværksættelse af den almindelige plan af 18. december 1961, hvilket ifølge artikel 54, stk. 2 skulle være sket inden udløbet af overgangsperioden. Kommissionen har i et forslag til direktiv af 23. december 1969 (JO nr. C 21 af 19. februar 1970) foreslået at frigøre et vist antal erhverv, herunder sports-erhvervet, men dette direktiv er endnu ikke blevet vedtaget af Rådet.

Hvad angår artikel 59's karakter af at være umiddelbart anvendelig fremfører Kommissionen, efter at have henvist til Domstolens praksis vedrørende den umiddelbare virkning af artiklerne 48 (dom af 4. april 1974, sag nr. 167/73, Kommissionen mod Den franske Republik, Sml. 1974 s. 359) 53 (dom af 15. juli 1964, sag nr. 6/64 Costa mod Enel, Recueil 1964, s. 1199) og 52 (dom af 21. juni 1974, sag nr. 2/74, *Reyners*), at bestemmelserne i artikel 59 — såvel som bestemmelserne i artikel 60, stk. 3 — opfylder de af Domstolen opstillede krav til umiddelbart anvendelige bestemmelser: den i bestemmelsen indeholdte norm skal være klar og præcis (a), den må ikke indeholde forbehold (b), og iværksættelsen af den indeholdte forpligtelse må ikke være betinget af nogen gennemførelsesforanstaltning, det være sig fra medlemsstaterne eller fra fællesskabsinstitutionernes side (c).

For det første er normen klar og præcis, idet de restriktioner, som artikel 59 forpligter til at afskaffe, er enhver lovbestemmelse samt administrativ praksis, som:

- a) forpligter tjenesteyderen til at have bopæl eller opholdssted i det land, hvor han vil udføre de pågældende tjenesteydelser;
- b) medfører forskelsbehandling mellem statsborgere fra Fællesskabet, der opholder sig på den medlemsstats område, hvor ydelsen udføres, og andre statsborgere fra Fællesskabet;
- c) indfører forskelsbehandling af en tjenesteydelse på grundlag af nationaliteten.

Der anvendes i øvrigt det samme »restriktions-«begreb i artikel 62, hvis umiddelbare virkning ikke bestrides, idet Domstolen allerede har fastslået, at de problemer, der kan opstå for den nationale dommer ved bedømmelsen af, hvorvidt en bestemt situation udgør en restriktion, ikke er til hinder for, at bestemmelsen er umiddelbart gældende (dom af 21. juni 1974, sag nr. 2/74, *Reyners* mod den belgiske stat).

Den i artikel 59 indeholdte forpligtelse er hverken efter overgangsperiodens udløb forsynet med noget forbehold og eller betinget af andre foranstaltninger, som skal træffes af medlemsstaterne eller fællesskabsinstitutionerne. Selv om artikel 59 bestemmer, at frigørelsen sker »inden for rammerne af nedennævnte bestemmelser«, er dette udtrykkeligt forklaret i artikel 63, der angår fastsættelse af en almindelig plan, som skal iværksættes ved hjælp af direktiver. Imidlertid blev denne almindelige plan vedtaget, hvorimod artiklerne 59 og 63 ikke overlader Rådet noget skøn med hensyn til datoen for nævnte direktivers vedtagelse. Når først skæringsdatoen er kommet, gør traktaten hverken restriktionernes afskaffelse afhængig af direktiver som skal udstedes eller allerede er udstedt, eller af direktiver med hjemmel i traktatens artikel 57 om samordning af ved lov- og administrativt fastsatte bestemmelser om adgang til erhvervsvirksomhed og om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser.

Vedrørende det tredje spørgsmål
(traktatens artikel 7)

Dette spørgsmål indeholder de samme underspørgsmål som det første angående den omtvistede klausuls overensstemmelse med traktatens artikel 7, idet der dog er tilføjet spørgsmålet, om nævnte artikel er umiddelbart gældende.

1. Hvad angår spørgsmålet, om artikel 7 er umiddelbart gældende, henviser Kommissionen til sit indlæg i sag nr. 14/68 (Wilhelm mod Bundeskartellamt, Recueil 1969, s. 12), hvor den foreslog at besvare dette spørgsmål bekræftende. Domstolen har i øvrigt allerede udtalt sig bekræftende om artikel 7's umiddelbare gyldighed i dom af 17. juli 1963 (sag nr. 13/63, Den italienske Republik mod Kommissionen, Recueil 1963, s. 360).

2. Da denne bestemmelse imidlertid kun finder anvendelse »med forbehold af ... særlige bestemmelser« i traktaten, og da den i øvrigt har en subsidiær karakter, er dens betydning på området fri bevægelighed for personer betydeligt begrænset. Den kan kun anvendes i isolerede tilfælde af forskelsbehandling, der ikke følger af gældende nationale love eller administrativt fastsatte bestemmelser, men som — hvad der synes at være tilfældet i nærværende sag — hidrører fra en privat juridisk person. Det kræves naturligvis yderligere, at den omstridte klausul anses for at være diskriminerende.

B — Indlæg fra Det forenede Kongeriges regering

Indlægget fra Det forenede Kongerige angår alene besvarelsen af andet spørgsmål, underspørgsmål 4, om artikel 59's umiddelbare virkning. Regeringen henviser til sit indlæg i sag nr. 33/74, Van Binsbergen. Heraf fremgår, at artiklerne 59 og 60 ifølge Det forenede Kongeriges regering gælder umiddelbart efter overgangsperiodens udløb til trods for den omstændighed, at de direktiver, der er omhandlet i artikel 63, stk. 2 og artikel 57, stk. 1 (hvortil artikel 66 henviser for

så vidt angår tjenesteydelser), endnu ikke har kunnet udstedes (regeringen for Det forenede Kongerige henviser til Domstolens dom af 21. juni 1974 i sag nr. 2/74, Reyners mod den belgiske stat).

C — Indlæg fra UCI og Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie (KNWU)

1. Inden UCI og KNWU undersøger de af den nationale ret stillede spørgsmål; redegør de for Union Cycliste Internationale's historie, opbygning og målsætning, de væsentligste regler for afholdelsen af verdensmesterskaberne, mellemdistanceløbenes særlige karakteristika samt begrundelsen for nationalitetsklausulen.

Det fremgår heraf, at:

- UCI for tiden består af Fédération Internationale Amateur de Cyclisme (FIAC), der omfatter 108 nationale forbund, samt Fédération Internationale de Cyclisme Professionnel (FICP), der omfatter 18 nationale forbund;
- afholdelsen af verdensmesterskaberne både for amatører og professionelle hvert år påhviler et nationalt forbund og overvåges af UCI;
- pacerens role i mellemdistanceløbene er af stor betydning: han alene bestemmer den hastighed, der skal holdes, under hensyn til de fysiske reserver hos cykelrytteren, der set ud fra et taktisk synspunkt som følge af sin placering i pacerens slipstrøm kun har et særdeles begrænset overblik over løbets afvikling;
- indførelsen af den omstridte nationalitetsklausul i UCI's reglement blev foretaget ud fra den betragtning, at verdensmesterskaberne har til formål at stille repræsentanter fra de forskellige medlemslande op imod hinanden, og at deltagerne derfor reelt bør være statsborgere i det land, som de anses for at repræsentere. Hvad angår mellemdistanceløbene gælder denne betingelse følgelig i lige høj grad for pacer og rytter;

2. UCI og KNWU går derefter over til de af »Arrondissementsrechtbank« i Utrecht stillede spørgsmål, og de anfægter herved først og fremmest den præjudicielle forelæggelse:

- en besvarelse af spørgsmålene i den stillede form medfører fra Domstolens side en efterprøvelse af det konkrete tilfælde, hvilket går ud over de i traktatens artikel 177 afstukne grænser;

- den nationale domsmyndighed har, før den stillede spørgsmålene om fortolkningen af artiklerne 48 og 59, undladt at undersøge, om der i det foreliggende tilfælde virkelig var tale om sådanne kontraktlige bånd, som der sigtes til i de nævnte artikler, og den burde allerede inden den præjudicielle forelæggelse have valgt den bestemmelse blandt traktatens artikler 7, 48 eller 59, der skulle anvendes;

- underspørgsmålene om artiklerne 7 og 59's umiddelbare virkning berører ikke det i denne sag centrale spørgsmål om, artiklerne har umiddelbar virkning, ikke blot over for de nationale myndigheder men også i relationerne mellem borgerne indbyrdes;

3. Den omtvistede klausul i UCI's reglement falder ifølge UCI og KNWU uden for EØF-traktatens anvendelsesområde, idet:

- dens territoriale anvendelse rækker langt ud over EØF's område;

- den, som en del, ikke af national lovgivning, men af en international regulering af privatretlig karakter, er bestemmelserne i artiklerne 7, 48 og 59 uvedkommende, fordi disse tilsiger en samordning eller endog standardisering af retsordnerne i Fællesskabet;

- det, selv om man anerkendte fællesskabsrettens anvendelighed samt den omtvistede bestemmelses diskriminerende karakter, under ingen omstændigheder er godtgjort, at fællesskabs-

retten har forrang for et internationalt reglement.

- Domstolen ikke er kompetent til at fastslå, at en international regel, der kan anvendes i mere end 100 lande, er ugyldig.

Da UCI's reglement er gyldigt tilblevet, og da fællesskabslovgivningen ikke kan anvendes på det, er nationalitetsklausulen gyldig, og følgelig er alle de kontrakter, som er afsluttet i overensstemmelse med denne klausul, gyldige.

4. UCI og KNWU ønsker at definere begrebet »forskelsbehandling« nærmere og anfører to betragtninger om Domstolens definition af dette begreb i dom af 17. juli 1963 (sag nr. 13/63, Den italienske Republiks regering mod EØF-Kommissionen, Recueil 1963 s. 360); ifølge denne har »den materielle forskelsbehandling ... dels bestået i at behandle ensartede situationer forskelligt, dels i at behandle forskellige situationer ensartet«.

Selv om forskellig behandling af ensartede situationer er udtryk for forskelsbehandling, er dette ifølge UCI og KNWU ikke tilfældet, når der er tale om situationer, som blot frembyder visse fælles træk. Selv hvor der foreligger absolut lighed, er der desuden kun tale om forskelsbehandling, såfremt den forskelligartede behandling er åbenlyst ubegrundet.

I det foreliggende tilfælde er den ugunstige behandling af den nederlandske pacer, der er forhindret i at slutte aftale med en belgisk rytter, således begrundet ved den regel, som er uadskilleligt forbundet med afviklingen af verdensmesterskaberne, og hvorefter et nationalt hold kun kan omfatte deltagere af samme nationalitet. Forskelsbehandlingen er følgelig ikke åbenlyst ubegrundet.

5. For så vidt angår de af den nationale dommer stillede spørgsmål, finder UCI og KNWU, at underspørgsmål 1 bør besvares sammen med hovedspørgsmålene, mens de øvrige underspørgsmål bør undersøges særskilt. Den omtvistede klausul angår faktisk alene verdensmester-

skaberne, som kun afholdes én gang årligt. Sammenlignet med en sæson med mellemdistanceløb er der således nærmere tale om en undtagelse end om en regel, hvilket forklarer betydningen af underspørgsmål 1.

Første spørgsmål og underspørgsmål nr. 1

UCI og KNWU betvivler, at båndene mellem motorpaceren og cykelrytteren kan indpasses under rammerne af en arbejdskontrakt. Betydningen af pacerens rolle under løbet udelukker i første række, at der er tale om et underordningsforhold. Desuden er det ikke påvist, at Koch og Walrave udøver deres pacer-virksomhed som professionelle, og at det er som professionelle, de deltager i verdensmesterskaberne (thi UCI's reglement opdeler ikke pacere i professionelle og amatører). En virksomhed, der udelukkende er af rekreativ art, uden økonomisk formål, falder ikke ind under fællesskabsrettens anvendelsesområde (Kommissionens besvarelse af et spørgsmål fra hr. Seefeld, JO nr. C 12 af 3. februar 1971, s. 10-11).

Selv om man antager, at artikel 48 kan anvendes, står det endnu tilbage mere specifikt at undersøge anvendeligheden af artikel 7, stk. 4 i forordning nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 (EFT-specialudgave 1968 (I), s. 467; org. ref. JO nr. L 257/2), hvorefter enhver bestemmelse i kollektive eller individuelle overenskomster eller andre kollektive aftaler om adgang til beskæftigelse, aflønning og andre arbejds- og afskedigelsesvilkår er retligt ugyldig, hvis den fastsætter eller tillader diskriminerende betingelser for arbejdstagere, der er statsborgere i andre medlemsstater. Selv om denne bestemmelse antyder, at de af borgerne indgæede overenskomster falder ind under forordning nr. 1612/68, skal man dog også, for at forordning nr. 1612/68, artikel 7, stk. 4 skal kunne anvendes på en kontrakt mellem en pacer og en rytter, et forbund eller en »sponsor«, godtgøre, at den omtvistede klausul i UCI's

reglement er en del af denne kontrakt, hvilket ikke er let.

Såvel de særdeles vidtgående virkninger af nævnte klausuls retlige ugyldighed som en nuanceret opfattelse af begrebet forskelsbehandling stiller sig ifølge UCI og KNWU i vejen for at anvende artikel 48 og forordning nr. 1612/68.

Underspørgsmål nr. 2

Sondringen mellem stillingen som deltager i konkurrencen og som hjælp giver ikke et tilstrækkelig klart kriterium for at afgøre, om nationalitetsklausulen er i overensstemmelse med fællesskabsretten eller ej. Det må snarere undersøges, hvorvidt paceren er deltager på det nationale hold på lige fod med rytteren. Dette spørgsmål må både på grund af pacerens betydningsfulde rolle, og fordi der sker præmieoverrækkelse til såvel cykelrytteren som paceren, besvares bekræftende.

Underspørgsmål nr. 3

Hvad angår artikel 48's territoriale anvendelsesområde bemærker UCI og KNWU, at anvendelsen af de fællesskabsretlige bestemmelser er underkastet følgende vilkår:

- a) de kontraherende parter skal være statsborgere i en medlemsstat;
- b) kontrakten skal være indgået på en medlemsstats territorium;
- c) de ydelser, der er omfattet af kontrakten, skal præsteres på en af medlemsstaternes territorium.

Hvad angår nationalitetsklausulens »indirekte« virkning på deltagelse i løb bortset fra selve verdensmesterskaberne må man undersøge, i hvilket omfang begrænsningerne ved opstillingen af et hold til verdensmesterskaberne vil kunne genspejles i andre løb inden for fællesmarkedet, selv om verdensmesterskaberne afholdes uden for medlemsstaternes territorium.

UCI og KNWU bemærker i denne sammenhæng, at Domstolen, både i dom-

men af 14. juli 1972 (sag nr. 52/69, Geigy mod Kommissionen, Recueil 1972, s. 826) og i dommen af 21. februar 1973 (sag nr. 6/72, Europemballage og Continental Can mod Kommissionen, Sml. 1973, s. 241-242), alene har bedømt adfærd, der er udvist på fællesmarkedets territorium, men ikke har udtalt sig om fællesskabsrettens anvendelse på adfærd uden for Fællesskabet, som kunne have virkning inden for fællesmarkedet.

Under alle omstændigheder kan en »indirekte« forskelsbehandling, der skyldes den omtvistede klausul, kun henføres under de fællesskabsretlige regler, hvis pacerne fører bevis for: a) at der har fundet forskelsbehandling sted ved opstillingen af hold til de løb, som afholdes inden for fællesmarkedet, bortset fra verdensmesterskaberne, og b) at denne »indirekte« forskelsbehandling er en uundgåelig følge af den omtvistede nationalitetsklausul.

Ifølge UCI's og KNWU's opfattelse kan udtagelsesprøverne til verdensmesterskaberne ikke undergives en sådan undersøgelse, da forbindelsen til verdensmesterskaberne er alt for åbenlys; de regler, der er berettigede ved afholdelsen af verdensmesterskaberne, må nødvendigvis gælde ved udtagelsesprøverne, hvor de end gennemføres. En sådan indirekte forskelsbehandling kan ikke påvises uden for disse udtagelsesprøver. Ud over verdensmesterskaberne kan sportsfolke- ne selv vælge, hvilken partner de vil danne hold med, uanset hvilken nationalitet han måtte have.

Andet spørgsmål og underspørgsmål nr. 1

UCI og KNWU fremhæver for det første den karakter af opsamling, som kendetegner bestemmelserne om fri udveksling af tjenesteydelser og fri etableringsret har i forhold til de bestemmelser, der regulerer arbejdskraftens frie bevægelighed. Kun hvis disse sidste ikke kan anvendes, kommer de første til anvendelse.

Der er endvidere en grundlæggende forskel mellem artiklerne 48 ff og artiklerne

59 ff. Mens reglerne om arbejdskraftens frie bevægelighed (artikel 48 ff) medfører forpligtelser såvel for borgerne som for medlemsstaterne og fællesskabsinstitutionerne, hvilket især fremgår af artikel 7, stk. 4 i forordning 1612/68, er dette ikke tilfældet hvad angår den frie udveksling af tjenesteydelser. Artikel 59 ff medfører alene forpligtelser for medlemsstaterne og fællesskabsinstitutionerne. Den kan følgelig ikke anvendes på UCI's reglement.

Underspørgsmålene nr. 2 og 3

Der henvises til de betragtninger, som er fremsat vedrørende underspørgsmålene nr. 2 og 3 til det første spørgsmål.

Underspørgsmål nr. 4

Selv om spørgsmålet om artikel 59's umiddelbare virkning endnu ikke, i modsætning til hvad der gælder for artiklerne 48 og 52, har været genstand for en dom afsagt af Domstolen, mener UCI og KNWU, at artikel 59's udformning ikke efterlader nogen tvivl, samt at denne bestemmelse opfylder de krav, Domstolen har stillet for at anerkende den umiddelbare virkning, især i dommen af 19. december 1968 (sag nr. 13/68, Salgoil mod Den italienske Republik's ministerium for udenrigshandel, Recueil 1968, s. 661): forpligtelsen er klar, den er ved overgangsperiodens afslutning ikke undergivet noget forbehold, og den overlader ikke medlemsstaterne nogen skønsmulighed.

Tredje spørgsmål og underspørgsmål nr. 1

Hvad angår det i traktatens artikel 7 indeholdte forbud mod forskelsbehandling finder dette alene anvendelse uden for de tilfælde, hvor artiklerne 48 og 59 kommer til anvendelse. Artikel 7 finder imidlertid i modsætning til artikel 59 anvendelse, når den diskriminerende adfærd som i det foreliggende tilfælde kun tilregnes borgeren. UCI og KNWU understreger, at der efter deres opfattelse ikke kan være tale om »forskelsbehandling«.

Underspørgsmålene nr. 2 og 3

Der henvises til de betragtninger, som er fremsat vedrørende underspørgsmålene nr. 2 og 3 til det første spørgsmål.

Underspørgsmål nr. 4

Som et generelt princip, der er subsidiært i forhold til artiklerne 48 og 59, nødvendiggør artikel 7, selv om den udtrykker en tilstrækkeligt klar forpligtelse, en mere detaljeret gennemførelse, således som det fremgår af dens stk. 2. Den kan nemlig ikke have umiddelbar virkning.

*D — Indlæg fra parterne Walrave og Koch**Første spørgsmål (artikel 48)*

Ifølge sagsøgerne i hovedsagen er den indgåede kontrakt mellem paceren og cykelrytteren en arbejdskontrakt. Den klausul, der kaldes »udelukkelse af udlændinge«, udgør klart en forskelsbehandling på grundlag af nationalitet. Denne klausul begrænser alvorligt deres erhvervsudøvelse som følge af den betydning, en verdensmesterskabstitel har inden for sporten. Hvad angår det andet underspørgsmål gør Walrave og Koch gældende, at pacerens opgave er underordnet i forhold til den rolle, rytteren spiller.

Stedet, hvor verdensmesterskabsløbene afholdes (tredje underspørgsmål), spiller ingen rolle, eftersom disse mesterskaber har afgørende indflydelse på beskæftigelsessituationen inden for EØF på sportsområdet.

Andet spørgsmål (artikel 59)

De besvarelser, der er foreslået til spørgsmålene nr. 1-3, er identiske med dem, der er angivet ovenfor. Det må anerkendes, at artikel 59 har umiddelbar virkning (fjerde underspørgsmål).

Tredje spørgsmål

Den omtvistede nationalitetsklausul strider mod EØF-traktatens artikel 7, som

er umiddelbart anvendelig (fjerde underspørgsmål). Den omstændighed, at der er tale om en konkurrence, hvor lande eller nationaliteter stiller op imod hinanden for at erobre en verdensmestertitel, er uden relevans inden for professionel sport.

De besvarelser, der er foreslået til underspørgsmålene nr. 2 og 3, er identiske med dem, der er anført i forbindelse med det første spørgsmål.

III — Den mundtlige forhandling

1. Parterne Walrave og Koch, repræsenteret af advokat J.L. Janssen van Raay, og Kommissionen, repræsenteret af J. Cl. Séché, bistået af H. Bronkhorst, har afgivet mundtlige indlæg i det offentlige retsmøde den 8. oktober 1974.

Walrave og Koch har besvaret de spørgsmål, som Domstolen stillede dem vedrørende den »sportslige« art af det hold, som cykelrytteren og paceren udgør. Walrave og Koch gør gældende, at det i cykelløbene bag motorcykler alene er cykelryttere og ikke hold, bestående af en cykelrytter og en motorcyklist, der konkurrerer mod hinanden. Forskellige oplysninger bekræfter dette standpunkt: konkurrencerne med »stayers« afholdes ikke af motorcykelforbundene men af cykelforbundene, og det fremgår af de officielle meddelelser om resultaterne af verdensmesterskaberne, at det i løbene bag motorcykler alene er cykelrytterne, der bliver placeret. Et afgørende element er ifølge Walrave og Koch den omstændighed, at det til trods for den skarpe sondring mellem sportskonkurrencer for amatører og professionelle pacere, at deltage i konkurrencer for amatørryttere.

Hvad angår Union Cycliste Internationale's erklæring om, at dens regler ikke sonderer mellem professionelle pacere og amatørpacere, bemærker Walrave og Koch, at det er selvmodsigende på den ene side at hævde, at pacerne i kombina-

tionen pacer — rytter spiller en lige så betydningsfuld rolle som rytterne, og på den anden side, at der ikke sondres mellem deres status som amatører og professionelle.

Kommissionen bemærker, idet den gør rede for den i sit skriftlige indlæg fremsatte argumentation, at UCI's omtvistede reglement — i modsætning til hvad UCI hævder — ikke nødvendigvis bliver ugyl-

digt, fordi det antages, at der foreligger forskelsbehandling. Det bliver alene uvirksomt. Derimod vil ifølge ordlyden af artikel 7, stk. 4 i forordning nr. 1612/68 en kontraktsklausul, der krænker traktatens artikel 48, blive ramt af retlig ugyldighed.

2. Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 24. oktober 1974.

Præmisser

- 1 Arrondissementsrechtbank i Utrecht har ved kendelse af 15. maj 1974, indgået til Domstolens justitskontor den 24. s.m., i henhold til EØF-traktatens artikel 177 stillet forskellige spørgsmål om fortolkningen af samme traktats artikler 7, stk. 1, 48 og 59, stk. 1 samt af Rådets forordning nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 (EFT-specialudgave 1968 (II), s. 467; org. ref. JO nr. L 257, s. 2) om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet;
- 2 der spørges i det væsentlige, om disse regler skal forstås således, at en bestemmelse i Union Cycliste Internationale's reglement for verdensmesterskaberne i cykelløb på mellemdistance bag pacer, hvorefter »paceren skal være af samme nationalitet som rytteren«, strider mod de nævnte bestemmelser;
- 3 de nævnte spørgsmål er stillet under en sag mod Union Cycliste Internationale samt mod de nederlandske og spanske cykelforbund, anlagt af to nederlandske statsborgere, der jævnligt deltager i løb af den angivne art som pacere, og som anser den citerede bestemmelse i UCI's reglement for at være udtryk for en forskelsbehandling.
- 4 Sportsudøvelse hører i betragtning af Fællesskabets målsætning alene under fællesskabsretten, for så vidt den er en økonomisk virksomhed i den i traktatens artikel 2 forudsatte betydning;

- 5 når en sådan virksomhed har karakter af en lønnet arbejds- eller tjenesteydelse, falder den, alt efter hvilket tilfælde det drejer sig om, specielt ind under traktatens artikler 48-51 eller 59-66;
- 6 disse bestemmelser, der tjener som gennemførelsesbestemmelser til den generelle regel i traktatens artikel 7, indeholder et forbud mod al forskelsbehandling på grundlag af nationalitet ved udøvelsen af de af bestemmelsen omfattede former for virksomhed;
- 7 den nøjagtige karakter af det retsforhold, som gælder for udførelsen af de nævnte ydelser, er i så henseende underordnet, da bestemmelsen om ikke-forskelsbehandling har samme ordlyd og gælder for alle arbejds- og tjenesteydelser;
- 8 forbudet angår imidlertid ikke sammensætningen af sportshold — navnlig nationale sportshold — da sammensætningen af sådanne hold alene angår sporten og således ikke økonomisk virksomhed;
- 9 denne begrænsning af de pågældende bestemmelser anvendelsesområde bør dog indskrænkes til, hvad dens eget formål kræver;
- 10 det tilkommer efter det foregående den nationale domsmyndighed at vurdere den virksomhed, som er forelagt den til bedømmelse, og navnlig at afgøre, om paceren og rytteren i den pågældende sportsgren udgør et hold.
- 11 Svarene afgives inden for de ovenfor afstukne grænser for fællesskabsrettens anvendelsesområde.
- 12 De stillede spørgsmål drejer sig om en fortolkning af traktatens artikel 48 og 59 samt subsidiært af artikel 7;

- 13 de angår i det væsentlige anvendeligheden af de nævnte bestemmelser på retsforhold, der ikke henhører under den offentlige ret, fastlæggelsen af deres territoriale anvendelsesområde i relation til et sportsreglement, som er udstedt af et verdensdækkende forbund, samt muligheden for, at visse af dem kan anvendes umiddelbart.
- 14 Der spørges først med hensyn til enhver af de nævnte artikler, om bestemmelserne i et reglement, udstedt af et internationalt sportsforbund, kan anses for stridende mod traktaten;
- 15 det er anført, at de i de nævnte artikler indeholdte forbud alene angår restriktioner, som stammer fra offentlige retsakter, og ikke restriktioner, der hidrører fra retsakter, udstedt af enkeltpersoner eller organisationer, som ikke henhører under den offentlige ret.
- 16 Artiklerne 7, 48 og 59 indeholder for deres respektive anvendelsesområder et fælles forbud mod al forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet;
- 17 forbudet mod denne form for forskelsbehandling gælder ikke alene for offentlige myndigheders retsakter men tillige for andre fromer for regler, hvis formål er at give kollektive bestemmelser for lønarbejde og tjenesteydelser;
- 18 afskaffelsen mellem medlemsstaterne af hindringerne for den frie bevægelighed for personer og tjenesteydelser, som er et grundlæggende mål for Fællesskabet, nævnt i traktatens artikel 3, litra c), ville blive truet, hvis afskaffelsen af nationale skranker blev modvirket af hindringer, som skyldtes, at sammen slutninger eller organer, der ikke henhører under den offentlige ret, udøver deres retlige autonomi;
- 19 da arbejdsvilkårene i de forskellige medlemsstater i øvrigt snart reguleres ved bestemmelser af lovgivnings- eller anordningsmæssig karakter, snart ved aftaler og andre retsakter, der er indgået eller vedtaget af borgerne, ville en begrænsning af de omhandlede forbud til offentlige retsakter skabe en fare for uligheder ved anvendelsen af disse forbud;

- 20 artiklerne 60, stk. 3, 62 og 64 angår på området for tjenesteydelser utvivlsomt navnlig afskaffelsen af foranstaltninger af statslig karakter, men dette ændrer ikke ved den generelle formulering af artikel 59, som ikke indeholder nogen sontring angående oprindelsen af de hindringer, der skal fjernes;
- 21 det er i øvrigt ubestridt, at artikel 48 om afskaffelse af enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling for så vidt angår lønnet virksomhed, også omfatter aftaler og reglementer, som ikke er udstedt af offentlige myndigheder;
- 22 som følge heraf er det ved artikel 7, stk. 4 i forordning nr. 1612/68 bestemt, at forbudet mod forskelsbehandling finder anvendelse på kollektive overenskomster og andre arbejdsaftaler;
- 23 den i artikel 59 omhandlede virksomhed adskiller sig ikke i sit væsen fra den, der er omhandlet i artikel 48, men blot ved den omstændighed, at den ikke udøves på grundlag af en arbejdskontrakt;
- 24 denne ene forskel kan næppe begrunde en snævrere fortolkning af anvendelsesområdet for den frie bevægelighed, som der er tale om at sikre;
- 25 det følger heraf, at den nationale dommer kan tage traktatens artikler 7, 48 og 59 i betragtning, når han bedømmer gyldigheden eller virkningerne af en bestemmelse, som er indføjet i en sportsorganisations reglement.
- 26 Den nationale domsmyndighed har desuden stillet det spørgsmål, om forbudet mod forskelsbehandling kan anvendes på retsforhold, som er oprettet inden for rammerne af et verdensdækkende sportsforbund;
- 27 Domstolen er ligeledes blevet anmodet om at udtale sig om, hvorvidt retsstillingen er anderledes, alt efter som sportskampen finder sted på Fællesskabets område eller ej.

- 28 Da forbudet mod forskelsbehandling er ufravigeligt, gælder det for bedømmelsen af ethvert retsforhold, for så vidt dette, enten på grund af stedet for dets stiftelse eller på grund af stedet for dets virkninger, kan stedfæstes til Fællesskabets territorium;
- 29 det tilkommer den nationale dommer at vurdere denne stedfæstelse ud fra de nærmere omstændigheder i hvert enkelt tilfælde samt, for så vidt angår de nævnte forholds retsvirkninger, at drage konsekvenserne af en eventuel krænkelse af forbudet mod forskelsbehandling.
- 30 Den nationale domsmyndighed har til sidst stillet det spørgsmål, om traktatens artikel 59, stk. 1 eller eventuelt artikel 7, stk. 1 har umiddelbar virkning i medlemsstaternes retsorden.
- 31 Artikel 59 har, som det er påpeget ovenfor, for tjenesteydelseernes vedkommende til formål at forbyde enhver i tjenesteyderens nationalitet begrundet forskelsbehandling;
- 32 artikel 59 er på området for tjenesteydelser en gennemførelse af det forbud mod forskelsbehandling, der findes i artikel 7 for traktatens samlede anvendelsesområde og i artikel 48 for lønarbejde;
- 33 som det allerede er kendt for ret (dom af 3. december 1974 i sag nr. 33/74, Van Binsbergen), indeholder artikel 59 efter overgangsperiodens udløb et ubetinget forbud, som for hver medlemsstats retsorden — for så vidt som der er tale om statsborgere i medlemsstaterne — er til hinder for, at der for tjenesteydelser indføres hindringer eller begrænsninger begrundet i tjenesteyderens nationalitet;
- 34 følgelig må spørgsmålet besvares med, at artikel 59, stk. 1 — i hvert fald for så vidt som den har til formål at afskaffe enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling — efter udløbet af overgangsperioden afføder rettigheder for borgerne, som de nationale domsmyndigheder skal beskytte.

Vedrørende sagsomkostningerne

- 35 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;
- 36 da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Arrondissementsrechtbank i Utrecht, for ret:

1. Sportsudøvelse hører i betragtning af Fællesskabets målsætning alene under fællesskabsretten, for så vidt den er en økonomisk virksomhed i den i traktatens artikel 2 forudsatte betydning.
2. Det i traktatens artikler 7, 48 og 59 indeholdte forbud mod forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet, angår ikke sammensætningen af sportshold — navnlig nationale sportshold — da sammensætningen af sådanne hold alene angår sporten og således ikke økonomisk virksomhed.
3. Forbudet mod forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet, gælder ikke alene for offentlige myndigheders retsakter, men tillige for andre former for regler, hvis formål er at give kollektive bestemmelser for lønarbejde og tjenesteydelser.
4. Forbudet mod forskelsbehandling gælder for bedømmelsen af ethvert retsforhold for så vidt dette, enten på grund af stedet for dets stiftelse eller på grund af stedet for dets virkninger, kan stedfæstes til Fællesskabets territorium.

5. Artikel 59, stk. 1 afføder — i hvert fald for så vidt den har til formål at afskaffe enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling — efter udløbet af overgangsperioden rettigheder for borgerne, som de nationale domsmyndigheder skal beskytte.

Lecourt	Ó Dálaigh	Mackenzie Stuart	Donner	Monaco
Mertens de Wilmars		Pescatore	Kutscher	Sørensen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. december 1974.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT J.-P. WARNER FREMSAT DEN 24. OKTOBER 1974¹

Høje Ret.

Snævert set drejer denne sag sig om fællesskabsrettens indvirkning på en særlig sportsgren, nemlig cykelløb med motorpace. Men Deres afgørelse vil være af generel betydning for hele den professionelle sportsverden.

Sagen er indbragt for Domstolen ved en anmodning om en præjudiciel afgørelse fra Arrondissementsrechtbank i Utrecht, og en af de vanskeligheder, jeg møder i forbindelse med klarlæggelsen for Domstolen af sagens faktiske omstændigheder, er, at man ikke uden videre kan forklare, hvad et cykelløb med motorpace er, uden på forhånd at tage stilling til et væsentligt faktisk problem, som det efter min mening tilkommer den pågældende ret at afgøre. Man kan på den ene side beskrive et sådant væddeløb som et løb

mellem hold, der hver består af en mand på motorcykel, kaldet en »pacemaker« eller »pacer«, fulgt af én på cykel, kaldet en »stayer« (rytteren); eller også kan det beskrives som et væddeløb mellem cykelryttere (»stayers«), som hver for sig følger en mand på motorcykel (»pacemaker« eller »pacer«). Hvad der er ubestridt, er, at pacemakeren eller paceren — der er iført en speciel klædedragt — har til opgave at skabe et bevægeligt tomrum for rytteren, der herved kan opnå hastigheder — på op til 100 km/t —, som en cykelrytter aldrig kunne opnå alene. Der er heller ikke tvivl om, at der kræves betydelig dygtighed af begge personer.

De fleste, hvis ikke alle, pacere er professionelle. En professionel pacer arbejder, eller yder sin bistand, ifølge en kontrakt med cykelrytteren, et cykelforbund

¹ — Oversat fra engelsk.